

Sobota 7. května: zelená trasa

<https://mapy.cz/s/FCJi>

Z kempu vyjždíme stejnou cestou = Samopše – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1297. Historickou dominantu zde tvoří **zřícenina hradu Talmberk, křížek, malá zvonička a památník.**

– **Mrchojedy – na křižovatce doleva – Talmberk** – zřícenina hradu částečně zastavěná rodinnými domy. Stojí na ostrožně se strmými svahy v nadmořské výšce 365 m n.m. Hrad postavil na počátku 14. století pravděpodobně Arnošt, který pocházel z rodu Kouniců, a jeho rodu patřil až do druhé poloviny 15. století. V roce 1473 je jako majitel uváděn Bedřich Ojří z Očedělic a v roce 1483 Bedřich ze Šumberka a Talmberka. R. 1533 se hrad uvádí jako pustý. Vzhledem k novodobé zástavbě neznáme podobu předhradí, které od hradního jádra odděloval široký šijový příkop. Do jádra se vstupovalo ze severu branou, ze které se zachoval zadní portál průjezdu mladší budovy, která vyplňovala parkán. Vlevo od brány stál bergfrit snížený po r. 1933 a vpravo menší věž částečně vytápěná kachlovými kamny. Na jižní straně jádra stál dvouprostorový palác, ze kterého se dochovala valeně zaklenutá místnost suterénu. Celý obvod jádra obíhala parkánová hradba, jejíž část se střílnou se zachovala před branou jádra. Zbytky hradu jsou s ohledem na novodobou zástavbu částečně přístupné.

– **Sázava** – první zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v r. 1053.

Klášteř Sázava - komplex staveb ve správě NPÚ. Před založením kláštera zde byla poustevna svatého Prokopa.

Klášteř byl založen r. 1032. U jeho zrodu stáli kníže Oldřich a poustevník Prokop. Podle legendy Prokop nabídl knížeti Oldřichovi vodu, která se proměnila ve víno. Za tento čin pomohl knížeti Prokopovi, kolem kterého byla asi od r. 1009 sdružena komunita následovníků, založit klášteř. Ten v r. 1032 povýšil na benediktinský a byl to v pořadí čtvrtý benediktinský klášteř v Čechách. Klášteř benediktinů, udržoval staroslověnskou liturgii a díky tomu byl považován za středisko slovanské vzdělanosti. Již v r. 1096 byli ale mniši ze Sázavského kláštera definitivně vyhnáni a jejich knihy a veškeré spisy zničeny. Klášteř byl poté natrvalo předán benediktinům z Břevnova a pěstovala se zde nadále pouze latinská liturgie. V době husitských válek byla jeho činnost výrazně omezena. Zastavena byla též stavba hlavní lodi gotické katedrály - nedostavěné gotické trojlodi z červeného pískovce je dnes dominantou celého areálu. V 17. a 18. století byl presbytář kostela přestavěn na nový barokní kostel a barokně byly přestavěny i klášterní budovy. Klášteř byl zrušen roku 1785, kostel se stal farním a budovy kláštera proměněny na zámek, upravený do roku 1870 novorenesančně.

Od r. 2000 o klášteř pečuje řád basilánů.

V severní zahradě jsou zachovány základy a nízké nadzemní zdivo románského **kostela sv. Kříže z r. 1070.**

Areál kláštera je rozdělen do dvou přiléhajících ohrazených částí, **severní**, kde stály první stavby kláštera, a **jižní**.

V **severní části** se nachází odkryté základy a nízká část nadzemního zdiva nejstarších budov – kostela sv. Kříže vysvěceného r. 1070. Jednalo se o centrální, čtvercovou stavbu se čtyřmi apsidami.

Dnešní uspořádání kostela a přiléhajícího čtvercového kláštera v **jižní části** vychází ze staveb budovaných již slovanskými mnichy v 11. stol., dokončené po r. 1096 břevnovskými mnichy. Dnešní stavby pocházejí v jádru z gotické přestavby ze 14. stol., viditelně zachované jen v podobě západní věže a jižní lodi nedokončeného chrámu. Chór kostela byl barokně přestavěn a vyzdoben do podoby dnešního kostela, stejně jako klášterní budovy, které jsou však ještě upraveny novorenesančně. Z 19. stol. pochází též figurální náhrobek od Václava Prachnera ve výklenku severně od kostela.

Mezi **nejvýznamnější prvky uvnitř kláštera** patří gotické fresky mariánského cyklu, z nichž vyniká zejména Infancia Christi, tzv. Sázavská madona, která kárá malého Ježíše.

Ke klášteři se váže i **pověst** - na třech stranách dodnes fungující zvonice je jedna cihla s vytesanou hvězdou. Kdo najde všechny tři, tomu se prý splní přání.

- **kostel sv. Kříže** – zbytky románského kostela z 11. století v areálu sázavského kláštera. V severní zahradě kláštera, jsou odkryté základy kostela, jehož, pro české země neobvyklý půdorys (tzv. tetrakoncha) naznačuje stavební vlivy východní Evropy.
- **kostel sv. Prokopa** – v místě dnešního kláštera se podle legendy v roce 1032 setkal poustevník Prokop s knížetem Oldřichem a nabídl mu v dřevěné číši vodu, která se proměnila ve víno. Z vděčnosti za tento zázračný čin pomohl knížeti Prokopovi založit klášteř, v jehož zdech se rozvíjela kultura a bohoslužebné obřady v jazyce slovanském. Barokní kostel zasvěcený sv. Prokopovi je zastávkou pro všechny, kteří v jeho prostorách nacházejí útěchu a povzbuzení při pravidelných nedělních bohoslužbách. V 19. století nechal nový majitel sázavského panství přestavět bývalý konvent ve slohu novorenesančního klasicismu pro potřeby zámeckého bydlení. Po schválení církevních restitucí požádala v roce 2013 církev o navrácení částí areálu do svého majetku. V současnosti je kostel využíván k bohoslužebným účelům Církví československou husitskou.
- **mlýn Na Kácku** – stojí nedaleko sklárny Kavalier na náhonu, který odbočuje nad jezem na Sázavě - ulice Na Kácku čp. 43. Mlýn s turbínou, který vyrábí elektřinu. Není přístupný.
- **Huť František - Cesty skla** – bývalá sklářská huť František, postavená v r. 1882 Josefem Kavalierem, který ji nazval po svém otci. Mlýn Na Kácku a přilehlé pozemky zakoupil roku 1835. Dvě léta nato zahájila výrobu Svatoprokopská huť (později zvaná Stará či Babička). Kavalír od počátku svou výrobu orientoval na laboratorní a technické sklo. Zakladatelův syn Josef Kavalír postavil v sousedství Staré huti novou huť, nazvanou po jeho otci František (1882), která byla po prvních potížích přestavěna na vytápění dřevoplynem. Pro zajištění rostoucí poptávky po kavalírovském skle vznikla o dvacet let později poslední huť v prostoru Na Kácku (Josef, 1902). Počátky kavalírovského působení na Sázavě zachycují proslulé "Paměti babičky Kavalírové", sepsané Antonií Adlerovou-Kavalírovou (1804–1879), Františkovou manželkou. Kvůli rozepřím mezi Josefovými dědici a poválečné ekonomické krizi se sklárny dostaly do majetku akciové společnosti, v níž hrála hlavní roli Legiobanka. Po zestátnění bylo rozhodnuto o stavbě velké moderní sklárny, která proběhla v 60. – 70. letech 20. stol. Přitom byla bohužel zdemolována nejstarší huť ("Babička"). Sklárny František a Josef se zachovaly, sloužily jako pomocné provozy do počátku 90. let 20. stol. Huť Josef se ocitla přímo v areálu nové sklárny.

Opuštěnou huť František se snaží zachránit Nadace Josefa Vievegha Sklářská huť František, která zde provozuje Centrum sklářského umění. V centru se nachází interaktivní expozice skla. Součástí jsou dílny a ateliéry, kde probíhá tvorba a aktivní prezentace sklářského řemesla pro umělce i širokou veřejnost. Ostatní budovy osady se staly z velké části obydlím sociálně slabší části sázavských obyvatel. Město se s pomocí evropských peněz snaží čtvrt revitalizovat.

- **bývalá sklářská osada Na kácku** – osadu Na Kácku založil nad stejnojmenným sázavským mlýnem František Kavalír (Kavalier, 1796–1853), který mlýn a přilehlé pozemky zakoupil roku 1835. Nad mlýnem a v okolí huti začaly vyrůstat obytné domy pro skláře, zřetelně budované podle jednotného konceptu. S rozvojem sklárny se rozrůstala celá osada, kterou doplňovaly nové objekty, situované směrem k jihu a východu od původní osady. Město se s pomocí evropských peněz snaží čtvrt revitalizovat.
- **Čertova brázda** – dnes již zaniklý liniový krajinný útvar připomínající široký úvoz, vedoucí 21 km ze Sázavy – Černých Bud až k rodišti sv. Prokopa v Chotouni u Českého Brodu. Podle legendy ji vyoral poustevník Prokop s pomocí čerta – odtud symbolika, kdy Prokop oře s čertem zapřaženým v pluhu. Louka, kde se při orbě otáčeli, se nazývá Votočnice. Podle archeologických nálezů by Čertova brázda mohla být pravěkou a raně středověkou obchodní stezkou, která z Polabí postupovala přes Sázavu proti toku Blanice do jižních Čech a odtud k Dunaji. Z větší části je zaoraná, v terénu ji nenajdete. Jeden kilometr severovýchodně od kláštera se nachází údolí zvané Čertova (Prokopova) brázda. Jeho dolní úsek lemují jednoduchá a prostá křížová cesta, kterou vybudovali po roce 2000 členové řádu svatého Bazila Velkého. Zastavení tvoří dřevěné kříže s přípevněným obrázkem
- **Naučná stezka Votočnice** – vede pěšinkou po nivní louce Votočnice v zákrutě řeky Sázavy. Díky úsilí místních ochránců přírody se zde podařilo vytvořit cenný biotop se zajímavou a chráněnou drobnou faunou a flórou.
- **Kaple sv. Prokopa a studánka Vosovka** – ul. V Lázních. Místo údajného setkání knížete Oldřicha se svatým Prokopem, který pohostil knížete vodou, a ta se proměnila ve víno. Udělal tak první zázrak. Roku 1032 pak společně založili Sázavský klášter. Na místě je k vidění barokní kalich opředený pověstmi o sv. Prokopu a čertovi. V roce 2010 byla kaplička opravena a k odpočinku tu byl vystavěn nový altán.
- **Areál u sv. Martina** – ul. Benešovská. Odpočinková zóna, která vznikla z bývalého hřbitova v areálu odsvěceného kostela sv. Martina. Je v ní malý park s lapidáriem a venkovním pódium. V bývalé barokní kapli je výstavní síň. Kostel – původně gotický farní kostel stojí na horním konci náměstí původního klášterního městečka Sázava v Benešovské ulici. Byl obklopený hřbitovem, u jehož obvodové zdi (s ohledem na výšku snad původně plnilo funkci opevnění) stojí fara. První zmínka je z r. 1402. V pol. 18. stol. došlo k zásadní změně vzhledu díky barokní přestavbě, spojené s obrácením orientace (dnes tedy k západu). Z původního vzhledu se zachovala zejména okna věže. Kostel byl opraven v letech 1856 – 57 po předchozím požáru. Další opravy následovaly roku 1888 a 1981 – 82, kdy byl změněn na kulturní síň. Tomuto účelu slouží dodnes, ale je přístupný jen při kulturních akcích.
- **kaple sv. Anny se hřbitovem** – hřbitov s kaplí, více na http://benesovsky.denik.cz/zpravy_region/hrbitov-u-sv-anny-v-sazave-prosel-narocnou-rekonstrukci-20150716.html
Hrobka rodiny Kavalierů, hrob divizního generála Karla Voženilka (1883-1943), hrobka rodiny Voskovcovy (v levém horním rohu), v kolumbáriu desky ak. malíře Jaroslava Verise (1900-1983), pohřben je tu spisovatel Vladimír Tupý (1940-2013) nebo ak. malíř Otakar Malpl (1887-1966) a další.
- **vila v ulici Ivana Javora čp. 177** – památkově chráněná
- **kaplička sv. Prokopa/Boží muka** – při silnici do Radvanic = Uhlířskojanovická
- **Sázavské stromy**
 - lípy srdčité a širolisté, staré přes 200 let, tvoří stromořadí u městského hřbitova a kaple sv. Anny při cestě do Pyskočel
 - v Černých Budách v Beletínské ulici dominuje bohatě rozvětvená lípa srdčitá
 - celá skupina těchto lip tvoří kruh na pravém břehu řeky u lávky pro pěší
 - v ulici Na Rokličkách u morové kapličky stojí další dvě lípy, všechny zhruba ve stejném stáří přes 200 let.
 - na Votočnici u ústí Čertovy brázdy stojí nádherný dub letní
- **osobnosti**
 - nejznámější sázavskou osobností je český světec svatý Prokop – pramen Vosovka + kaple + kostel
 - nesmazatelně se do života města zapsal páter Method Karel Klement (1889-1979), který má velkou zásluhu o obnovu duchovního života poutního místa a o archeologický průzkum sázavského kláštera
 - Sázavským rodákem byl herec Otomar Korbelář (1899-1976) – rodný dům Husova 17
 - se Sázavou spojili svůj život malíři Jaroslav Veris (1900-1983) a Soběslav Pinkas (1827-1901)
 - narodil se zde český herec, dramatik, spisovatel a textař Jiří Voskovec (1905-1981) – Uhlířskojanovická 36
 - Sázavské a české sklářství proslavil RNDr. Miloš Bohuslav Volf (1915-1983).
 - v Sázavě žijí/žili nebo pobývali/pobývali také dramatik a spisovatel Pavel Kohout (ze sázavského prostředí např. román „Kde je zakopán pes“), spisovatel Michal Viewegh (v Sázavě se odehrává děj románu a filmu „Báječná léta pod psa“), akademický malíř Oldřich Tichý, akademický sochař Laco Sorokáč

– v Sázavě na křižovatce doprava – pokračujeme po silnici podél řeky – Marjána (zde hospoda, ale v ní bych se raději nezdržoval)

– **Stříbrná Skalice**, tu projedeme přes kopec – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1361. Přívlastek Stříbrná, v původní podobě Skalice hor stříbrných, značí dobývání stříbra v této oblasti a pochází ze 16. století. Dobu založení samotné Stříbrné Skalice neznáme, podle legendárního podání nejstarší kroniky stál hrad skalický již za času Přemysla Oráče v 8. stol. Z konce 12. století pochází hřbitovní románský kostelík, zasvěcený nejstaršímu patronu horníků sv. Jakubovi, který se nachází ve Stříbrné Skalici „V Rovných“ – dnes východním směrem od městečka. V kostele jsou velmi cenné románské malby. Ve 14. století tu vzniklo sídliště horníků. V 16. století dosáhla těžba svého vrcholu a rozvíjející se osada byla povýšena na městečko. V 17. století se těžba nerostů dostala do útlumu, až zcela zanikla. V městečku bylo panské sídlo a na kopci nad městečkem stával hrad. V roce 1403 byl hrad zbořen vojskem krále Zikmunda při vojenské výpravě do Čech. Zřícenina hradu byla využívána jako levný stavební materiál a poslední části byly použity v roce 1730, kdy byl na tomto místě postaven barokní kostel sv. Jana Nepomuckého.

Centrum městečka tvoří obdélníkové náměstí, kterému dominuje barokní radnice pocházející z roku 1646. Radnici zdobí podlouhý a hranolová věž, kterou zakončuje bání s lucernou. Na náměstí jsou barokní měšťanské domy. V přilehlých ulicích najdeme statky, které určují venkovský vzhled městečka. Historická zástavba byla ve druhé polovině 20. století poničena necitlivou výstavbou nových domů.

Starý název „Skalice hor stříbrných“ svědčí o tom, že v těchto místech bylo od nejstarších dob dobýváno stříbro. Skalické doly byly nejbližší ku Praze a daly podnět k vybudování pražské mincovny za vlády Ferdinanda I. (1526–1564). Tato událost se stala významným momentem v dějinách skalické obce jako báňského města. Přímo ve Skalici jsou dodnes zachovány staré štoly. Ve Státním okresním archivu v Kolíně je uloženo nejstarší stříbrné pečetiadlo z r. 1610 ve stříbrném pouzdře.

K obci Stříbrná Skalice dnes patří části Kostelní Střimelice, Hradové Střimelice a Hradec. Rozkládá se zde několik rybníků, z nichž nejnámější jsou Hruškov a Propast. Krajina s krásnou a čistou přírodou je vyhlášenou a vyhledávanou rekreační oblastí.

– **za Skalici doleva – stoupáme na Hradové Střimelice** – část obce Stříbrná Skalice. První zmínka o vsi pochází z r. 1320. Zaniklý hrad Hradové Střimelice ze 14. stol. na severovýchodním okraji vesnice. Ke zbytkům hradu nevede žádná turistická značka.

– **Ondřejov** – z původní dvorcové osady „Ondřejov dvůr“ na panství pánů z Dubé vznikla začátkem 13. století vesnice a později trhové městečko Ondřejov. Jméno pravděpodobně pochází od zakladatele, některého z pánů z Dubé.

Tvar náměstí spolu se třemi úzkými vstupy ve směru západním na Prahu, severním na Kostelec n.Č.L. a východním na Sázavu svědčí o jednoduchém obranném charakteru obce, navíc doplněném přírodními valy a průrvami.

Městečko leželo na tzv. „Staré zemské cestě“ a sužováno bylo nájezdy lapků, z nichž nejnámější byl Mikuláš Zůl.

Uprostřed náměstí byl zbudován kostel sv. Šimona a Judy jakožto jediná zděná stavba. Obyvatelstvo bylo složeno ze zemědělců a řemeslníků. Připomínání jsou uhlířů, hrnčířů, kamnářů, ševců a řezníků. Farností náležely Ondřejovu obce Kaliště, zaniklá vesnice Kubětín a okolní usedlosti.

Po pánech z Dubé získali panství Kostkové z Postupic, páni Šelenberkové a následně páni z Valdštejna.

Obec značně zchudla za válek husitských a ve válce třicetileté. Rozvoj obce nastává dvorním dekretem Marie Terezie z 10. listopadu 1745, jímž povyšuje Ondřejov na městečko s právem na radnici a 4 trhy do roka. Někdy z této doby pocházejí také dvě krásné malolisté lípy před kostelem.

V roce 1892 je zde prof. Ježkem z Prahy zřízena tzv. Kneipovna, první vodoléčebné zařízení v Čechách. V té době zde pobývá a nakonec umírá operní zpěvačka sl. Eleonora Ehrenbergová. Je pohřbena na místním hřbitově. Dnes je zde od r. 1986 denní psychoterapeutické sanatorium Ondřejov (DPS) na komunitní psychoterapeutickou péči.

V roce 1898 na vrchu Manda zakládá pan J. J. Frič soukromou hvězdárnu, kterou 28. října 1928 věnuje Karlově univerzitě. Po druhé světové válce vzniká z hvězdárny Astronomický ústav ČSAV (dnes AV ČR), zabývající se výzkumem Slunce, hvězd, meziplanetární hmoty, a v poslední době i konstrukcí přístrojů vysílaných na umělých družicích Země.

Kostel sv. Šimona a Judy – románská stavba, zbarokizovaná v r. 1668, se slušným vnitřním zařízením. Další úpravy pocházejí z let 1848-65 a 1876. Ke kostelu přísluší fara vystavěná ve slohu barokního městského typu z let 1778-80.

Kovový pomníček – navržený sochařem Nušlem. V parku u kostela označuje místo, kde byla německými okupanty vytržena Lípa svobody.

Malolisté lípy – vzácné malolisté lípy před kostelem jsou památkově chráněné stromy staré kolem 250 let.

Památník padlým – doby válečné připomíná památník padlým ve středu náměstí navržený architektem Otou Rothmayerem.

Dvě barokní sochy – v prostoru náměstí se nacházejí dvě barokní sochy sv. Ondřeje a Jana Nepomuckého. Jedná se ale o kopie původních soch z červeného pískovce.

Vila Leonora – pod hvězdárnou stojí vila Leonora sl. Eleonory Ehrenbergové, všeobecně známé jako první Mařenky ve Smetanově Prodané nevěstě.

Základní škola č.p. 68 – nejstarší část budovy pochází z roku 1836, o čemž svědčí zajímavý pískovcový portál.

Dům č.p. 15 v jižní části náměstí je příkladem barokního středočeského statku.

Dům č.p. 16 v jižní části náměstí je významným tvarem střechy a pískovcovým vchodovým portálem.

Dům č.p. 38 ve východní části náměstí je zajímavá stavba původního statku opatřená neobvyklými půdními větráky. Sídlo bývalé kempeličky není v současné době v dobrém technickém stavu.

Dům č.p. 26 v Choceradské ulici má zajímavý barokní portál. V současné době bohužel není v příliš dobrém technickém stavu.

Smírčí kámen v severozápadní části nad obcí na místě, kde se pobíli dva žebráci o vyžebnaný chléb.

Osobnosti

- **Slečna Eleonora Ehrenbergerová (1832-1912)** – koloraturní pěvkyně, členka Prozatímního divadla a čestná členka ND. Ztvárnila první Mařenku ve Smetanově opeře Prodaná nevěsta. Na místním hřbitově se nalézá i její hrob.
- **Dr. Josef Jan Frič (1861-1945)** – fyzik, astronom, konstruktér a zakladatel ondřejovské hvězdárny. Byl synem revolucionáře J. V. Friče.
- **Prof. Dr. František Nušl (1867-1951)** – fyzik a astronom, pozdější ředitel Státní hvězdárny ČSR.
- **Prof. gen. František Vejmelka** – za první republiky profesor vojenské akademie v Praze, za 2. světové války příslušník odbojové skupiny „Bartoš“, za Pražského povstání velitel obrany úseku Praha-východ.

– **areál hvězdárny** – nachází se v parku na vrchu Mandě. Jako soukromou ji v r. 1898 založil J. J. Frič a 28. října 1928 ji věnoval KU. Je pozoruhodná především původními účelovými stavbami navrženými architektem Fantou z let 1898-1925.

Obsáhlé fotogalerie naleznete na stránkách Astronomického ústavu (www.asu.cas.cz).

Areál hvězdárny (park) je volně přístupný, do budov je možno vstoupit pouze s průvodcem. Trasa prohlídky vede z části přírodním terénem a ujdete při ní asi 1,5 km. Exkurze trvá přibližně 2 hodiny, není-li domluveno jinak.

Empírový pomníček – vpravo od terasovitě upraveného vstupu na hvězdárnu ČAV se nachází pískovcový obelisk s vytesaným křížem na vrcholu. Nechal jej postavit ondřejovský farář Václav Horáček (1789-1847), obrozenecký nadšenec, člen Matice české a Musea království českého, spoluzakladatel Klárova ústavu slepců. Jako student univerzity se r. 1800 přihlásil na výzvu panovníkovu do dobrovolnické legie sestavené z pražských studentů. Přestože legie došla jen do Č. Budějovic a do bojů nezasáhla, někteří studenti na nezvyklé útrapy zahynuli. Osobně jim do Budějovic přijel poděkovat sám císař. Do Prahy se vrátili až v r. 1801.

Pro Václava Horáčka zůstala účast na pochodu 200 studentů nezapomenutelným zážitkem. Často chodil na vrch Mandina hůra, odkud je rozhled daleko na jih. V r. 1843 pak nechal na vrcholu vztýčit tento pomník. S nápisem v latině a v češtině připomíná tažení „... pluku akademického“, sám Horáček se představil jako „tehdež téhož pluku oud, chtěvší bojovati za krále milého,

za milovanou vlast“.

Když Josef Frič, mecenáš české vědy, koupil vrch Mandu nad Ondřejovem, aby zde postavil hvězdárnu, nevyhovovalo dominantní umístění pomníku na vrcholu jeho velkorysým kompozičním záměrům a zahradním úpravám a proto nechal celý pomník přenést s vrcholu kopce na spočinek jižního svahu, kde je dosud.

– **Turkovice** – vlevo od silnice do Lensedel trojice památných stromů (lip malolistých).

– **dolů – odbočíme na Hrusice (Josef Lada – kostelík, hospoda – možnost občerstvení)** – nejstarší zmínka o vsi pochází z roku 1205. U návsi stojí pozdně románský kostel sv. Václava z počátku 13. století, v jehož severní stěně se dochoval pozoruhodný původní portál. U budovy fary z roku 1914 roste památná lípa.

Hrusice jsou neodmyslitelně spojeny s dílem malíře a spisovatele Josefa Lady, který se zde narodil a prožil část života. K nejznámějším Ladovým pohádkám, odehrávajícím se v Hrusicích a okolí, patří Mikeš či Bubáci a Hastrmani. V místě jeho rodného domku je pamětní deska, v parčíku jeho busta.

V Ladově letní vile z roku 1935 je dnes veřejnosti přístupný Památník Josefa Lady, věnovaný též dílu Aleny Ladové.

Na návsi se nalézá z Ladových obrazů známá hospoda U Sejků z let 1884-1885 a budova bývalé školy. Na obecním úřadě je přístupné muzeum modelů hrusických domků a Ladových postav, práce Antonína Jedličky. Ve vsi jsou dochovány stavby lidové architektury.

– **vracíme se kousek stejnou cestou – Hrušov – lesní cestou na Hlásku (zřícenina, občerstvení)** – hrad vznikl na přelomu 13. a 14. stol. a jméno Zlenice, které máme v predikátu Oldřicha ze Zlenic doloženo k roku 1318, se vztahuje k tomuto objektu. Další zmínka o hradu je z roku 1351, kdy ho Jan ze Zlenic zastavil bratrům Štěpánovi a Ješkovi z Tetína. V letech 1361-1394 zde sídlil Ondřej z Dubé, významná osobnost té doby, nejvyšší sudí království českého, popravce Kouřimského kraje (od r. 1405) a autor právního spisu Práva zemská česká. V zimě 1412–1413 zde ve věku 92 let zemřel. V průběhu poděbradských válek byl mezi lety 1463-1465 je hrad již připomínán jako zničený - byl obležen, dobyt a záměrně pobořen

Areál kulturní památky je od r. 1996 ve správě Sdružení pro ochranu kulturního dědictví – Zlenice (dříve Nadace Zlenice). Za tu dobu bylo provedeno několik etap konzervace. Od roku 1999 probíhal kontinuální archeologický výzkum lokality.

V r. 2010 byla dokončena obsáhlá Studie na záchranu a rehabilitaci hradní zříceniny Zlenice a jejího přírodního prostředí a bylo následně možno přikročit k další fázi záchrany areálu hradu.

Hrad v současné chvíli čelí urychlené destrukci rozpadající se koruny severozápadního paláce jádra hradu, kdy za poslední tři roky došlo k masivnímu rozvolnění a postupnému rozpadu koruny zdiva. Zde bude potřeba co nejdříve zahájit konzervaci zdiva, na kterou v roce 2014 Sdružení Zlenice shání finanční podporu v řadách dobrovolných dárců.

- Hrad posloužil jako oblíbený motiv umělcům Josefu Ladovi, F. A. Heberovi, Karlu Liebscherovi, Karlu Hynku Máchovi a dalším. Radovan Šimáček napsal v roce 1941 román Zločin na Zlenicích hradě L. P. 1318. Román byl dále v roce 1971 zpracován Věrou Jordánovou do televizního filmu a v roce 1972 Jiřinou Martínkovou do rozhlasové hry.
- Na hradě započal v roce 1972 svojí dlouholetou kariéru Prof. Tomáš Durdík, když spolu se svým kamarádem Ing. arch. Petrem Chotěborem zpracovali Povrchový průzkum hradu Zlenic.
- V roce 1982 přivedl zájem o výzkum na Zlenicích k Prof. Tomáši Durdíkovi a posléze i ke studiu archeologie známého archeologa Mgr. Vojtěcha Kašpara z Archaia o.p.s.
- V roce 1995 zde zahájilo a do dnešních dní udržuje činnost s cílem uchování této památky pro budoucnost Sdružení Zlenice.

– **po cestičce/cestě podél řeky - Hvězdonice (zde přejedeme lávku a zajdeme na oběd do restaurace U Kuželků)** – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1422. V obci a její blízkosti se nacházejí dva důležité mosty:

- Dálniční most Hvězdonice – 462 metrů dlouhý most dálnice D1 přes Sázavu a část obce
- Visutá lávka Hvězdonice – 131 metrů dlouhá lávka pro pěší mezi obcemi Hvězdonice a Poddubí

– **vrátíme se opět na lávku, přejedeme ji a pokračujeme podle řeky – Chocerady (na protějším břehu nahoře vidíme zámeček Komorní Hrádek)** – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1250. Pojednává o Brunovi z Chocerad, což byl zřejmě vladyka nebo majitel zemanského statku v této obci.

Most přes řeku Sázavu byl na svolení krále Ludvíka postaven roku 1525. Dřevěný most byl pro tehdejší zemskou stezku velmi potřebný a jeho stavitel, Pan ze Šelenberka, na něm mohl vybírat mýtné. Most vydržel až do 2. března 1862, kdy byl povodní zničen a místo mostu byl zřízen přívoz. Nový most byl postaven za cenu 30.000 zlatých na základě nehody biřmování, při které dne 13. listopadu 1887 utonulo 18 biřmovaných. Nově postavený most byl železná konstrukce. Vydržel na místě až do roku 1993, kdy byl postaven most nový, zprovozněný 17. prosince a sloužící dodnes.

– **stále podle řeky – Marjána (občerstvení) – stejnou silnicí, jako ráno, jedeme do Sázavy (občerstvení) – poměrně nepříjemným dokopcem stoupáme na Bělokozly – u pomníku doleva – stejnou cestou jako v pátek zpět do kempu.**